

Czerny Károly

A MAJORFÁSÍTÁSOK TERVEZÉSE ÉS KIVITELEZÉSE

A majorfásítások tervezése és kivitelezése előtt meg kell vizsgálnunk a major kialakulásának vagy létesítésének előzményeit, hogy munkánkat megfelelően végezhessük.

A majorok keletkezésük szerint lehetnek:

korábbi uradalmi majorokból kialakított telepek,
spontán kijelölt és továbbfejlődött tsz telepek,
tervszerűen telepített majorok,
tervszerűen telepített szakosított telepek.

A korábbi majorfásítási tapasztalatok szerint a tervezés és kivitelezés megkezdése előtt a fásítandó területeket ki kell jelölni és fel kell szabadítani a más célú igénybevétel alól, különösen a nem tervszerűen telepített majorok esetében.

A majorok területének igénybevétele igen erős, és rendezetlenség esetén sajnos gyakran előfordul, hogy a már fásított területeket roncs gép vagy terménytárolás, műtrágyatárolás céljára igénybe veszik.

Helyes, ha munkánk megkezdése előtt a majorra vonatkozó beépítési, közlekedési és tárolástechnológiai terveket is beszerezzük, mert ezekből megítélhető, hogy a fásítás védelme biztosított-e? A fásítási munka tervezésekor mód van arra is, hogy a major területét rendezzük, és ezt a rendezést a fásítással külön ki is hangsúlyozzuk.

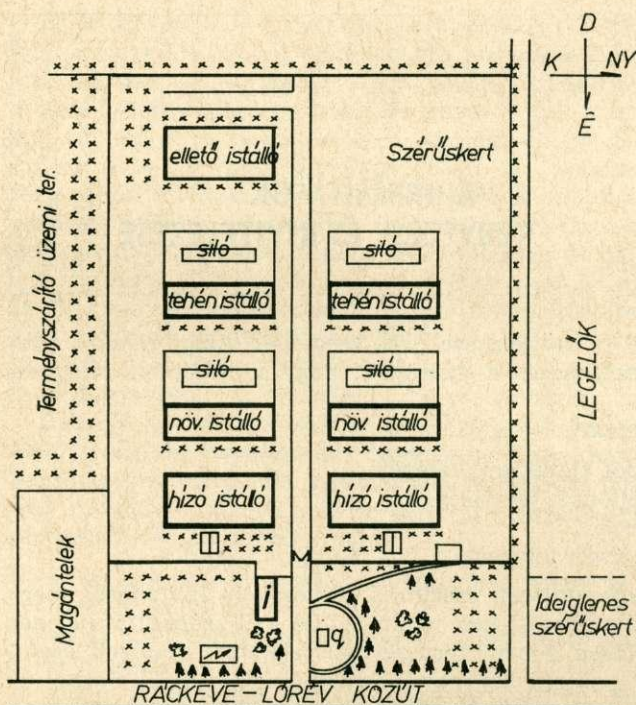
A fásítás a kialakulás előzményei (és az alakzat) szerint lehet:

a területek határolása-kerítése (vonalas),
a kihasználatlan területek erdősítése-parkosítása (kitöltő és szórt),
a nem esztétikus létesítmények és munkaterületek takarása (vonalas),
szag-, füst- és porzárás (többszörös vonalas),
szélvédelem (többszörös vonalas),
napsütés elleni védelem (vonalas és szórt).

A fásítás célja valamennyi esetben az emberi környezet védelme, de állattartó telepeken az emberek mellett az állatok védelmét is szolgáljuk, mivel a megfelelő árnyaltság, ill. a szél elleni védelem az állatok jobb közérzetét, ezáltal a jobb termelési eredményeket biztosítja.

A tervezési és kivitelezési munkát az ábrán szemléltetve a ráckevei Aranykalász MgTSz HSZV szakosított szarvasmarha telepén a következőképpen végeztük:

A tervezés már az építési kivitelezéssel egyidejűleg kezdődött, mivel a telep egy korábbi futóhomokos területen létesült és az igen sivár, nyílt terület fásításának célja elsődlegesen a szél és napsütés elleni védelem volt. Az előzetes talajvizsgálat megállapította, hogy a mintegy 70—100 cm homokborítás alatt Duna-öntésen alakult, eltemetett, jó vízellátottságú réti talaj található, így a

ARANYKALÁSZ MGTSZ
Ráckeve „HSZV” szakosított szarvasmarha telepének majorfásítási terve.
(„x” jel egy sorban vonalas határoló, árnyékoló, több sorban kitöltő fásítás nemesnyárral; „fa és bokor” jelek díszfásítás fenjével, lombbal, thujával)

gyors növekedést biztosító nemes nyár (óriás nyár) telepítése lehetséges. Elő kellett írni a mélyültetést, illetve a telepítés évében a rendszeres öntözést. Ez meg is történt, s a telepítés jól megerősödve a kapilláris zónába hamar begyökeresedett.

A talajvizsgálatot az erdőtelepítéseknél megkívánt minőségben kell elvégeznünk, a szakvéleményben azonban figyelembe vehetjük a talajerőutánpótlás és a rendszeres öntözés lehetőségét, így nagyobb fafajválasztékkal dolgozhatunk. A lehetőségek mellett figyelembe kell vennünk a telepet üzemeltetők készségét a különleges technológiák betartásában, hogy a telepítés esetleges sikertelenségét ne a tervezőnek kelljen megmagyaráznia.

A fafaj megválasztásánál ügyeljünk arra, hogy dúsan lombosodó, gyors növekedésű, pionir jellegű fafaj legyen. Ügyelnünk kell a növényegészségügyi követelmények betartására is.

Általában javasolt fafajok: a nem „vattázó” nemes nyár fajok, az éger, nyír, celtisz, ezüstfa, tamariska, szomorú fűz, platán, *Populus Simonii*, a fagyal, a lucfenyő és thuja, illetve a termőhelynek megfelelő más örökzöld fafaj és cserjefaj mint díszítők. Az ültetési anyag legyen jó minőségű, jól erjedjen meg és gyorsan fejlesszen erős törzset — a fokozott kártételi veszély miatt.

A majorfásítási tervet az erdőtelepítésekkel azonos módon kell elkészíteni. Nem kell viszont művelési ágváltozást kérni, mivel a terület a korábbi művelési ágban marad. A csatolandó rajzos munkarész a kivitelezési igényhez igazodjon. Olyan legyen, hogy abból a telepítést az alapján lehessen kivitelezni, ennél többet nem szükséges tartalmaznia. A tőhely bejelölése nem szükséges, azt az elrendezés, a tőtávolság vagy a hálózat leírásával kell meghatározni.

A majorfásítási terv esetünkben két ütemet írt elő:

Az I. ütem célja a kitöltő, az árnyékoló és a szélvédő fásítás volt.

(Sajnos a karámok köré az etetési technológia miatt nem lehetett fát ültetni.) A II. ütem esztétikai céllal a közút és a szakosított téhenészeti telep közötti tér fásítását, parkosítását írta elő és zárást biztosított a legelő-szerűskert felőli É—NY-i szelekkel szemben. Ilyen ütemezések kialakítása célszerű, különösen ha a fásítandó terület nem áll egyidőben rendelkezésünkre.

A majorfásításokat nem lehet csak üzemi feladatként kezelni, még parkosítási igény esetén sem. Feltétlenül szükséges a telepet használók-üzemelők bevonása, különösen az ápolásba és védelembe. Igen jó tapasztalatok vannak a szocialista brigádokkal való együttműködésről, akik versenyszempontnak tekintették a fásítás védelmét, ápolását, kiegészítését füvesítéssel és virágültetéssel. (Ez természetesen csak kisebb területet érint a gondozás igényessége miatt.)

A legjobb szándék mellett is előfordult, hogy a növendékállatok kitódultak a karámból és az árnyékolás céljára ültetett fákat letaposták. Ezeket a pótlás során újra kellett telepíteni. Ilyen gondokkal számolni kell, ezért állattartó telepeknél célszerű kerítésen kívül ültetni a kerítő fasort, mely lehetőleg több soros legyen a megfelelő izoláció érdekében, de ügyeljünk arra, hogy a levegő kellő mozgását, a telep szellőzését ne akadályozza.

Jó döntés volt a MÉM részéről a majorfásítások szorgalmazása és a telepítések pénzügyi támogatása. Sajnos a szórt telepítés miatt általában nem lehet a munkát gépesíteni, így a kivitelezési költségnek csak 50—60%-át fedezik az egységárak. Gond az is, hogy az esztétikai igény miatt szükséges kisebb örökzöld fa- és cserjefajokkal végzett parkosításokat az erdőfelügyelőség nem szívesen támogatja ráfordításos alapon, pedig ez is szükséges lenne.

A majorok mielőbbi fásítása érdekében helyes lenne:

- a) Kivitelezett majorfásításokra utólagos tervet elfogadni és a kivitelezés eredményessége szerint elbírálni, hogy állami támogatásra érdemes-e? Ez lehetővé tenné a gyorsított vállalkozásos kivitelezéseket. (Nem vitás, hogy egy eredményes kivitelezés nagyobb értékű a legjobb tervnél is.)
- b) A majorfásításokat ráfordításos alapon kellene elszámolni vagy a meglévő egységárakra 100%-o majorfásítási felárat kellene biztosítani. Lehetővé kellene tenni a parkosítási igényű kiegészítéseket is, a fásítás 20—40%-a értékében.

A majorfásítások tervezése és kivitelezése nagy gondosságot igénylő, szép feladat. A szakszerű és tömeges kivitelezés szakosodott kivitelező kapacitást (vállalkozást) igényelne. Remélhető, hogy az előbb említett akadályok megszüntetése vagy ésszerű csökkentése lehetségessé válik és jelen erdészeti korszak egyik eredményének tekinthetjük majd a majorfásításokat, úgy mint korábban a kopár- vagy szikfásításokat tekintettük.

A magplántázatok kiterjesztését tervezik az osztrák állami erdőkben. A hatvanas évek elején telepítettek kellő tapasztalatok híján nem hozták a várt eredményt, de most hivatkozással a magyar példákra is, újabbak létesítését tervezik. Vörösfenyőből összesen 21 ha-nyi új plantázst kívánnak telepíteni különböző származásokkal, erdeifenyőből 3,5 ha-t, duglászból 2,5 ha-t, cirbolyából 1,5 ha-t és hegyijuharból 2,2 ha-t. Ezen felül még szándékoznak egy plantázst létesíteni a szárazságtűrő jegenyefenyő elterjesztésére. A klónszám általában 40 feletti lesz, a nagyobb — 4 ha-os — plantázsozokban felmegy 80-ig is. Nagy figyelmet fordítanak a telepítésnél a klimatikus tényezőkre (kerülik a késői fagyokat) és az idegen beporzás kikapcsolására. A telepítési hálózat általában $2,5 \times 7,0$ m-es. (AFZ 1977. 2. Ref.: Jérôme R.)